VASILE PÂRVAN

DACII LA TROIA

Extras din *Orpheus*. Anul II. No. 1. Ianuarie—Februarie 1926

BUCUREŞTI

TIPOGRAFIA ION C. VĂCĂRESCU, Str. Umbrei, 4.

1926

Dacii la Troia

Vechile tradiţii elene, păstrate mai ales în ciclurile epice din care s'au inspirat tragicii, ştiu de o vreme, când Grecii, Thracii şi Phrygii alcătuiau o singură mare familie, înlăuntrul căreia zeii, eroii şi regii, marii cântăreţi-profeţi şi marii preoţi aparţineau oarecum în comun celor trei neamuri. Orpheus erà thrac, Pelops erà phrygian; dar amândoi erau în aceeaş vreme şi eleni. Poemele homerice reprezintă aceeaş stare de spirit.

Descoperirile archeologice din ultima jumătate de secol au confirmat tot mai mult exactitatea vechilor tradiţii elene. Se pare chiar că descifrarea inscripţiilor hittite ne pregăteşte încă mai mari surprize, începând a confirma monumental ştirile epopeei.

Incă deacum douăzeci de ani, într'un articol devenit celebru, Hubert Schmidt constatase legături intime stilistice între civilizaţiile bronzului din Transilvania, Troia şi Mykene şi el căutase o origine nordică înfăţişărilor artistice întâlnite în sud [1]). Despre prezenţa neamurilor thrace în NV şi N Asiei mici cel puţin dela începutul mileniului al II-lea înainte de Chr. încă de mult nu se mai îndoeşte nimeni.

Totuş, din p. d. v. *istoric*, nu se pot face încă afirmări mai precise asupra raportului etnografic şi cultural dintre Troia şi Transilvania în mileniul al II-lea a. Chr. Dimpotrivă, s'a crezut că se pot dà chiar nume proprii de popoare

1) Asupra tuturor acestor chestiuni v. sinteza dată de Carl Schuchhardt în cartea sa *Alteuropa in seiner Kultur- und Stilentwicklung*, Berlin 1919.

pentru împrejurările care au urmat la Troia, dărâmării ei de către Achaei (cam pe la mijlocul celei de-a doua jumătăți a mileniului al doilea a. Chr.).

Schuchhardt rezumând concluziile predecesorilor săi, iarăș în primul rând Hubert Schmidt, dar și A. Brückner, A. Götze și înaintea tuturora Wilhelm Dörpfeld [1]), zice: «Die VII. Schicht (a săpăturilor din Troia) führt zunächst die graue Ware, die es schon in der VI. gab, fort, dann tritt in ihr eine ganz neue auf mit Buckeln und Hörnern und abgeschrägten Rändern, die Hubert Schmidt wohl mit Recht den Kimmeriern zugewiesen hat, die im 8. Jahrhundert einen Einfall in diese Gegenden gemacht haben. Die Keramik weist zurück auf Ungarn und in letzter Linie Schlesien, so dass die Herkunft der Kimmerier aus den Donauländern damit angezeit wäre» [2]).

Voiu încercà a demonstrà în cele ce urmează, pentru cetitorii lui *Orpheus*, deci numai în linii mari [3]), că toate afirmările lui Schuchhardt — altfel așa de recente — și ale predecesorilor săi — cevà mai vechi — sunt totuș, chiar astăzi, fie de completat, fie — în mare parte — de înlocuit cu totul prin alte păreri.

I. Năvălirile Trerilor și Cimmerienilor în Asia Mică sunt mai vechi ca sec. VIII. Anul 1076 a. Chr. păstrat de cronologia Eusebiană ca început al năvălirilor cimmeriene [4]) concordă în totul cu faptele de ordin archeologic, cum se va vedea mai jos. Năvălirile durează — e drept — și în sec. VII, dar fără a mai avea vre-o importanță politică ori etnografică. Strabo, XIII p. 586, pe care se sprijină Brückner, pentru datare în sec. VIII — VII, spune precis că Trerii (sau Trarii) s'au așezat împrejurul orașului Abydos în se-

1) Cf. opera colectivă sub direcția lui Dörpfeld, *Troja u. Ilion*, Athen 1902, două vol. în 4°.

2) C. Schuchhardt, *o. c.*, p. 214. E drept că Brückner, în *Troja u. Ilion*, p. 572 (cf. p. 569) nu zice «Cimmerieni», ci simplu «Thraci», dar la p. 554 sq. el zisese clar «Trerii» (tovarășii «Cimerienilor») și adusese chiar argumente.

3) Materialul complet asupra unora din chestiunile ce voiu atinge aic, se găsește în cartea mea *Getica*, București, Academia Română 1925 (subt presă).

4) Vezi citatele la mine în *Getica*, p. 3 și nota 9.

colele ce au urmat după războiul troian. Dar Troia homerică — căzută cu mult înainte de a. 1000 — e, după Dörpfeld şi ceilalţi învăţaţi citaţi mai sus, Troia VI, datată aproximativ între 1500 şi 1000 a. Chr. [1]), cu posibilitatea însă ca Troia VII să fi început încă din «ultimele secole ale mileniului al II-lea a. Chr.», şi cu afirmarea că a durat între 1000 şi 700 a. Chr. [2]). Săpăturile la Troia au arătat de altă parte că între căderea Troei «myceniene» (VI) şi începuturile Troei «cimmeriene» VII 2 e un strat gros de civilizaţie intermediară VII 1, cu continuări ale influenţei myceniene [3]). Putem deci aşeza Troia VII 1, *chiar cu Dörpfeld,* înainte de a. 1000, începând Troia VII 2 cel mai târziu cu această dată.

II. In adevăr ceramica de tip «ungar», cu proeminenţe în formă de coarne şi cu buza vaselor retezată oblic, datată de Schmidt, *după Götze,* cu ajutorul lui Reinecke, şi ilustrată prin Hampel, în vârsta bronzului «ungar» şi anume

Fig. 1.
Vas de tip carpato-danubian, găsit în Troia VII. După Schmidt, la Dörpfeld, *o. c.* p. 594 şi urm.

în a IV-a perioadă, după Reinecke sec. XII—IX a. Chr. [4]), e mai veche decât acest timp. Ea aparţine bronzului III şi a fost găsită de asistentul meu V. Christescu în insula din lacul Boian la V de Călăraşi într'un mediu hotărât mai vechiu ca bronzul IV (la noi egal cu hallstattul I din Vest!). De altă parte şi cimitirul de urne din comitatul Borsod pe

1) Dörpfeld în *Troja u. Ilion,* p. 182; Schuchhardt, *Alteuropa,* p. 214 zice sec. XV—XIV.

2) Dörpfeld, *l. c.,* p. 200 sq.; cf. Schmidt, *ibid.,* p. 594 sqq.

3) Cf. Schmidt, la Dörpfeld, *l. c.,* p. 296 sqq.

4) Schmidt la Dörpfeld, *o. c.,* p. 594 sqq.

Tisa superioară, unde s'a găsit [1]) vasul identic cu cel dela Boian [2]) și asemănător cu cele dela Troia [3]), nu e cumvă izolat cu acest tip. Ci tipul Borsod-Boian apare și în SV illyric, la Donja Dolina în Bosnia [4]), de astă dată — cum e firesc, dată distanța de Dacia — într'un mediu mai nou ca la noi, dar contemporan cu cel dela Troia (VII).

III. Dar la Troia s'au găsit în stratul VII și obiecte de metal, în special de bronz (nu de aramă curată), topoare duble și securi late, cu muchea prelungită pe mâner, iarăș de tip bine cunoscut transilvan [5]). Și Götze a observat, cu

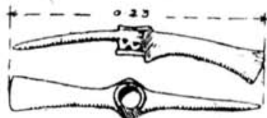

Fig. 2.
Topor dublu de bronz,
de formă «cimmero»-getică, găsit în Troia VII.
După Götze, la Dörpfeld, *o. c.*, p. 403 și urm.

dreptate, că deși aceste obiecte găsite la noi în aramă curată erau de obiceiu atribuite chalkolithicului, deci cel mai târziu primei jumătăți a mileniului al II-lea a. Chr., nu e nici o îndoială că la Troia ele aparțin stratului VII (deci, după Dörpfeld 1000—700 a. Chr.) și că nu au fost importate, ci fabricate pe loc, deoarece avem dela Troia chiar tiparul însuși al securii tip «ungar», găsit intact. Că dară și în Ardeal ele trebue să aparțină unor vremi mai nouă, în specie bronzului IV (hallstatt I). De fapt securile «tip Țufalău» [6]) (le numim astfel pentrucă la Țufalău, în Trei

---

1) Hampel, *A bronzkor emlékei Magyarhonban* II, pl. CXLI, 2 (și pe coperta volumului).

2) Va apare în *Dacia* II 1925.

3) Dörpfeld, *o. c.*, pl. 41 la pag. 304, no. VII; cf. și pag. 301, fig. 216.

4) V. vasele publicate de Truhelka în *Wiss. Mitt. aus Bosnien u. d. Herzeg.* IX 1904, pl. XIX, no. 9; LXII, no. 2; LXXIII, no. 1; LXXVII, no. 31.

5) Götze la Dorpfeld, *o. c.*, p. 403 sqq.; cf. în special p. 408.

6) Pârvan, *Getica*, c. VI, *passim*, unde se dă tot materialul comparativ.

Seaune, le găsim în forma cea mai caracteristică, iar ca metal ele erau de aur: deci halebarde de mare aparat), sunt în adevăr caracteristice pentru bronzul IV din Carpaţi.

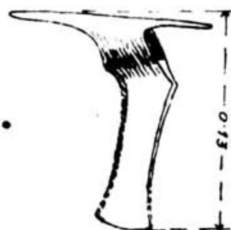

Fig. 3.
Secure de tip carpatic şi în special transilvan (cf. d. p. şi fig. 72 pe pl. VIII, la Herepey în *Alsófehér Vármegye Monografiája*, II 1, Aiud, 1901), turnată după tiparul de lut, perfect păstrat, găsit în Troia VII: cf. Götze, la Dörpfeld, *o. c.*, p. 408 şi 403 sqq.

şi ele stau la baza formelor de fier cunoscute din La Tène sub numele de *cateia*, moştenite apoi şi de Germani, până în epoca merovingiană. Prin urmare, invers de ce bănuiau Götze şi Schmidt, *securile* sunt mai sigur databile decât *vasele* în bronzul IV ungaro-român. Totuş, şi securile sunt din perioada cea mai veche a bronzului IV, tot cam deprinprejurul anilor 1000 a. Chr., după cum constatăm mai ales din stilul podoabelor de aur ardelene în tovărăşie cu care au fost găsite şi securile dela Ţufalău.

IV. Hubert Schmidt neputând înlătură din calea sa faptul că şi vasele şi securile tip «ungar» se găsesc până pe Tisa de Sus şi în Carpaţii Slovaciei nordestice, admite fireşte legătura cu aceste regiuni. Dar de altă parte voind a atribuì Cimmerienilor paternitatea culturei carpato-danubiene din Troia VII, *el mută pe Cimmerieni la V de Nistru, până la Dunăre*, arătând în aceeaşi vreme că la S Dunării de jos în Moesia inferioară locuiau *Trerii* [1]): totuş recunoaşte singur, că *nici Trerii nici Cimmerienii nu au locuit în Carpaţi* şi că vasele cu proeminenţe care ajung până în Silesia, ba chiar în Lusacia, *greu pot permite* (*«nicht so bestimmt»* p. 600) *o paternitate trerică ori cim-*

1) La Dörpfeld, *l. c.*, p. 594 sqq.

merică a culturei care le-a creat. Prin-urmare: nici Schmidt nu a demonstrat și cu atât mai puțin Schuchhardt are dreptul pe baza lui Schmidt («wohl mit recht»!) să afirme, că Cimmerienii au creat cultura din Troia VII [1]).

V. Cu atât mai neașteptată e ipoteza lui Brückner cu Trerii, și am arătat mai sus p. 2 nota 2 că el însuși renunță la ea vorbind doar în general de un popor thracic ca părinte al culturii din Troia VII.

VI. Dar Schmidt, care la câțiva ani după apariția cărții *Troja u. Ilion*, a avut ocazia să sape la Cucuteni (1909—1910), mai face încă o foarte ciudată afirmare în această carte din 1902, la p. 599, afirmare pe care, după săpăturile din Moldova, desigur nu o mai susține azi, dar pe care nu știu până acum să o fi desmințit, deoarece în 1919 Schuchhardt — prietenul său — o consideră încă în picioare. Anume Schmidt zice că vasele cu proeminențe dela Troia au pe ele un motiv ornamental «die tangential verbundenen Kreise» (cf. *o. c.*, p. 302 sq.), pe care nu l-au putut cunoaște decât în Sud, la Mediterana, și că deaceea trebue să admitem o perioadă mai lungă pentru existența ceramicei cu proeminențe în Troada, spre a da timp să se deprindă cei din Nord cu motivul decorativ sudic pe care să-l adopte și ei. Ori acest motiv, care «sich aus den mykenischen Spiralsystemen in der Entwickelung des geometrischen Dekorationsstils der *nachmykenischen* Zeit herausgebildet hat» *există în eneoliticul moldovenesc dela Cucuteni* [2]) *ca și în eneoliticul muntenesc dela Gumelnița* [3]), la doi pași de vasul cu coarne dela *Boian*, tip Borsod și Troia VII. Este deci clar: *și forma și decorația vaselor dela Troia e adusă din Dacia*, și anume din Dacia etnografic bine definită ca *getică*, dela Balcanii orientali și Dunăre și până în Moravia și Silezia și dela R de Nistru și până dincolo de Tisa [4]).

Nù Trerii, nù Cimmerienii, ci pur și simplu Geții au fost locuitorii Troei între 1000 și 700 a. Chr.

---

1) *Alteuropa*, p. 214.

2) Cupă, în Muzeul Național de Antichități din București.

3) Săpăturile asistentului meu Vladimir Dumitrescu: vor apare în *Dacia* II 1925.

4) Pârvan, *Getica*, cap. V passim.

In adevăr:

I. La data când înfloriâ în Carpaţi şi la Dunăre metalurgia şi ceramica mai sus caracterizată, adică înainte de a. 1000, Cimmerienii erau încă în N Mării Negre. Anume forme dela ei pătrundeau pe calea pacinică a negoţului până în Carpaţi şi încă mai multe forme din Carpaţi se răspândeau la ei, până în Caucaz. Printre formele create la noi, desigur în legătură cu lumea cimmero-caucasică, adică cu Asia Anterioară, e şi aceea a topoarelor duble şi, mai ales, aceea a securii de luptă şi ceremonie tip Ţufalău. Ambele tipuri se găsesc la noi mai ales în aramă, dar securile tip Ţufalău şi în aur, pentrucă, probabil serviau ca monetă, de schimbat cu R-cimmero-iranian care cunoştea acelaş tip tot exclusiv în aramă, iar nu în bronz. Se poate apoi ca de tipul «lingou» să se fi separat pe urmă tipul «armă». *In orice caz o îndelungată evoluţie aici în Carpaţi stă la baza tipurilor găsite în Troia.*

II. Că *«Geţii»* locuiau în Carpaţi încă din mileniul al II-lea (indiferent dacă se numiau aşà) [1]), şi că în calitatea lor de *Thraci nordici* ocupau tot massivul carpatic până în Moravia şi în Galiţia, ni se dovedeşte prin *thracizarea tuturor Scythilor ajunşi în Carpaţi*, în frunte cu Agathyrsii, despre care Herodot, la mijlocul secolului al V-lea nici nu mai avea ştire că fuseseră vreodată iranieni. Năvălirile cimmeriene de pe la a. 1000, şi apoi cele scythe, încă dinainte de a. 700, au împins pe Thracii din Carpaţi încă şi mai departe spre NV (până în Brandenburg), spre SV (până în Dalmaţia), spre S (până în Macedonia) şi spre SE (până în Asia Mică) [2]).

III. Singurul popor care între anii 1000 şi 700 a. Chr. puteà să desvolte tipuri ceramice ca acelea «cu coarne» dela Troia, deopotrivă: în *Silezia* şi *Lusacia*, în *Dalmaţia*,

1) Căci cercetările noastre ne îndeamnă a crede că numele de *Geţi* şi *Daci*, ca şi acela de *Agathyrsi*, sunt iraniene, venind dela anume triburi *scythice*, care desnaţionalizându-se în sec. VII — V în diferite regiuni ale Daciei au trecut numele lor triburilor respective *thrace* care le înghiţiseră: *Agathyrsii* în Ardeal, *Dacii* în părţile ungurene şi *Geţii* în SE Carpaţilor.

2) Am tratat întâi această chestiune, numai incidental, în *Note di geografia antica*, — în *Rivista di Filologia*, Torino, vol. pe 1923, p. 312 şi urm., iar apoi fundamental în *Getica* p. 2—40 şi 220—289.

Bronz III-IV

vezi Getica

Răsăritul

Geţi = Thraci nordici

Lausitz

asta, nu nici așa, așa!

NB

ia *Troia*, pe *Dunăre* și pe *Tisa* erau Geții, cari după cum am notat sub punctul II se aflau acum simultan în toate aceste locuri.

IV. Dar Hubert Schmidt a mai observat apariția în Troia VII a unui alt tip de vase, ale căror torți se ridică în unghiu deasupra buzei și adâncindu-se pe linia mediană se ascut pe mărgini ridicându-se în sus ca două coarne, — adică iarăș așà cum găsim numeroase exemplare în special pe ambele maluri ale Dunării pannonice [1]) dar și în Banat în splendida cultură a bronzului dela Vârșeț și *Vattina* și în general în bronzul III și IV de pe Dunărea mijlocie și din Vestul peninsulei balcanice [2]). Prin urmare iarăș, nici vorbă de Treri ori Cimmerieni, ci mai de grabă de străvechi elemente illyrice, ajunse, iarăș, prin Geții din Banat (cităm această regiune vestică în lipsă de documente getice mai apropiate către R) până la Troia. Dar și acest element decorativ e mult mai vechiu ca Troia VII: prezența lui aici poate fi explicabilă nu numai la 700, ci și chiar la 1000 a. Chr. Ceeace reținem pentru tema noastră e, firește, înainte de toate originea central-europeană a motivului, și în specie vest-getică.

V. Dar, se va zice, toate acestea sunt simple ipoteze archeologice, ca și cele emise de Brückner ori Schmidt. Credem a dà acum un argument care să le confirme în așà fel, încât să le transforme din pure ipoteze în probabilități istorice. Și Brückner și Schmidt au căutat elemente toponimice, care să le confirme teoriile trero-cimmeriene, Dar, cè au găsit, erà extrem de puțin. Dimpotrivă ipoteza getică își găsește în toponimie un sprijin aproape neașteptat [3]).

1) Schmidt la Dörpfeld *o. c.*, p. 595 cu Hampel, *Bronzkor*, I — III, locuri citate de Schmidt. Notez că Hampel nu are exemplare decât din *Zala* și *Pest*, pe când de fapt tipul acesta e mult mai răspândit în vârsta bronzului.

2) V. d. p. în *Archaeologiai Értesitö* XIX 1899, p. 169 frumoasele vase dela Vattina, publicate de Milleker și cari continuă o tradiție ornamentală veche încă din bronzul II. — Pentru Donja Dolina, v. Truhelka *l. c.* la p. 4, nota 4, pl. XXV, no. 9.

3) Pentru documentarea ce urmează, vezi izvoarele la mine în *Getica*, p. 235.

In adevăr, găsim dincolo de Marea de Marmară la gura râului Askanios, în Mysia (thracică încă din neolitic, deşi nu prin Mysi, cari vin mai târziu, ci prin alţi Thraci) Κίος, ca în ţinutul getic din Scythia Minor, iar în Bithynia (thracică iarăş din neolitic), la golful astacenic, numele oarecum senzaţional de Δακίβυζα: forma acestui nume e veche şi pur thracică şi a fost desigur dată de aborigenii thraci sudici unei localităţi fundate de Dacii imigraţi acolo într'o epocă destul de îndepărtată, nedatabilă mai precis cronologic dar, în orice caz, *nù* înainte de anul 1000.- Dealtfel dubletele geto-bithynice sunt destul de multe; mai adăogăm aici: *Capora* pe Tyras (carpodacic) şi *Cepora* în Bithynia; cf. şi Capidava, Capisturia, Capustoros: forme getice. *Caucones* în Bithynia; *Caucoenses* în Dacia. *Abrittus* în Getia crobyzică; Ἀβρεττηνή, regiune în Mysia. *Argesis** (numele Argeşului) în Dacia: *Argesis* în Mysia. *Tiarantos*, r. geto-scythic, are de corespondent Τάραντος, r. Λάρανδος, în Bithynia. *Sangidava* în Dacia; *Sangia, Sangas* în Phrygia nordică. *Sala, Sale,* în regiuni dacice; *Sala, Salon, Salonia* în Bithynia şi Phrygia. *Setidava* pe Warthe; *Sele, Setae, Seti* în Bithynia. *Cedonia* în Dacia; *Kydoniae,* în Mysia la golful Adramyttion. Σμόρνη în Craina sârbească şi *Smyrna* în Asia Mică. *Carsium* în Getia dobrogeană; Καρσέαι în Mysia. *Germi-* în Dacia, la Denteleţi, ori în Dalmatia getică, şi de altă parte în Mysia, Phrygia şi Galatia. Şi nu se poate spune că aceste identităţi de nume s'ar putea explicà numai prin înrudirile generale linguistice între Thraco-Phrygi. Căci iată şi argumentul negativ: numele de localităţi formate cu *-para* privesc exclusiv Thracia şi nu se găsesc nici în Dacia, nici în Bithynia.

VI. Dar se va spune că, eventual, Thracii nordici, din regiunile carpato-danubiane ajunseseră în Mysia şi Bithynia încă dela începuturile, neolitice, ale marilor migraţii thrace spre Asia Mică, şi deci nu sunt post-mycenieni la Troia. Aici din nou toponimia (care ne arată *Mysi* la Dunăre: şi ştim din Strabo că sunt acelaş popor cu Geţii, — şi *Mysi* în colţul de NV al Asiei Mici, — şi Homer, Iliada XIII 5, îi cunoaşte la Dunăre, împreună cu diferiţi nomazi ai stepei, cari se hrănesc cu lapte de iapă!) ia în sprijinul ei archeologia:

formele de vase şi de securi din Troia VII, aduse, sigur din Dacia, sunt din anii 1000 şi cei următori. Le-a adus deci la Troia un popor care a început să se mişte din Dacia într'acolo dela acea dată înainte. Ori acel popor e chiar cel cunoscut apoi subt numele de *Daci* (v. Δακίβυζα), mânat încoace de necazul ce-l avuse întâi cu Cimmerienii şi apoi cu Scythii, cari îi invadaseră ţara şi cu cari împreună năvălea şi el acum atât înspre Miazăzi cât şi înspre Apus.

Astfel dară pe ruinele cetăţii myceniene, în care poetul cântase pe Hector eroul şi pe Andromache cea tristă, Dacii năvalnici ridicaseră din nou, la câteva secole după grozava cădere o altă cetate; şi făurarii Nordului carpatic turnau acum arme de bronz şi olarii getici modelau vase în pământ ars, ale căror modèle fuseseră odinioară create în văgăunile munţilor noştri şi pe malurile roditoare ale Dunării şi Tisei.

VASILE PÂRVAN